

Keywords: interdisciplinary communication, knowledge and skills, intercultural communication, the method of "case study", foreign language communicative competence, ethics and culture of communication, foreign partners.

УДК 378 :[37.013+78]

Економова О. С.

ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В МЕЖАХ ФАХОВОЇ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглянуто проблему самореалізації особистості педагога-музиканта в сучасному навчально-виховному процесі. Окреслено шляхи професійного самовдосконалення важливих його якостей. Здійснено аналіз факторів, що сприяють професійно-творчій самореалізації викладача в умовах особистісно орієнтованого виховання. З'ясовано визначення понять професійної самоорганізації та компетентності особистості. Визначена взаємозалежність особистостей процесу фахової підготовки майбутніх вчителів музики та наявності в них умінь професійної самоорганізації. Розкривається сутність та значення педагогізації навчального процесу як вагомого чинника формування творчої особистості майбутнього вчителя.

Ключові слова: самореалізація, особистісно-смілова спрямованість, музичне навчання, професійне самовдосконалення, компетентність, компетентнісний підхід в освіті.

Стрімкі зміни соціальних умов життя в сучасній Україні породжують і нові проблеми розвитку духовної культури, важливою складовою якої є мистецтво. Мистецтво стимулює духовний та інтелектуальний розвиток особистості, зміцнює її морально-етичні якості, гармонізує соціальні відносини. Воно має надзвичайно важливе значення у розкритті творчого потенціалу й ідеалів людини, бере участь у формуванні її цілісного світогляду. Серед інших різновидів мистецтва музика займає особливе місце. Отож не дивно, що вплив музики на становлення особистості, перш за все молоді, величезний, а тому й проблеми формування її музичної культури завжди актуальні. Сучасне життя зумовлює необхідність пошуків нових підходів до виховання духовно багатого і здатного до творчої діяльності підростаючого покоління. Ефективним шляхом до оволодіння педагогічною майстерністю, творчістю є професійне самовиховання та самовдосконалення особистості.

Історично склалось так, що педагогічна діяльність невідокремлена від будь-яких музичних професій – виконавця, диригента, композитора, музикознавця. Тому вона є одною з невід'ємних частин підготовки музиканта. Системі професійної підготовки належить значна роль у формуванні основ професіоналізму музиканта-педагога, який забезпечить

досягнення найвищих результатів у діяльності шляхом самореалізації як самого педагога, так і його учнів.

Характеристика вчителя як суб'єкта культури дозволяє конкретизувати основну мету педагогічної освіти: становлення вчителя у якості суб'єкта культури, формування його готовності до саморозвитку, що забезпечує інтеграцію у національну та світову культуру, перетворення в процесі освітньої діяльності соціокультурного досвіду людства у форму суб'єктивності. Суб'єктивність культури спрямовує освіту не тільки на прилучення до культурного спадку, але й до формування вчителя як суб'єкта культури.

Розуміння вчителя як посередника між дитиною та музикою, здатною внести її у світ культурних цінностей і надати підтримку індивідуального визначення цих цінностей, що також вимагає визнання культури змістом педагогічної освіти. Вчитель є гуманітарієм за предметом своєї діяльності, типом мислення, спрямуванням професійних інтересів.

Тому загальнокультурний компонент освіти майбутнього вчителя, незалежно від спеціалізації і рівня, є базовим у педагогічній освіті. Вишукуючи засоби вдосконалення, підвищення ефективності системи освіти, педагогічна теорія і практика неодмінно натикається на проблему розвитку і підвищення рівня особистості професійної культури майбутнього вчителя.

“Почуття світу почуттів неможливо без розуміння й переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику. Без музики важко переконати людину, яка вступає у світ, у тому, що людина прекрасна, а це переконання є основою емоційної, естетичної, моральної культури”, – так писав видатний педагог В. Сухомлинський.

Найбільш оптимальним можна вважати індивідуальне музичне виховання та навчання. Воно має усі умови для формування духовності особистості, формування професійної культури, розширення та поглиблення якості емоційної сфери, розвитку художнього смаку і критичного мислення. Особливого значення це питання набуває при підготовці вчителя музики у зв'язку з багатогранністю його діяльності як педагога, вихователя та музиканта.

Враховуючи досвід групування конкретних компонентів естетичної культури молоді, можна виділити три рівні сформованості орієнтацій майбутніх педагогів-музикантів на цінності музичної культури:

1) “вихідна орієнтація” – суб'єктивно-інтуїтивний рівень. Значну роль у суб'єктивних перевагах та орієнтирах молоді особи відіграють лише ті музичні жанри. Напрямки і стилі, на яких сформувався її інтерес до певного пласту музичної культури;

2) “проміжна орієнтація” – суб'єктивно-еталонний рівень. На цьому рівні

студенти ще повністю не оволоділи досить усвідомленими, об'єктивними і стійкими критеріями оцінки, адекватного переживання і розуміння музичної культури, хоча й близькі до цього;

3) "оптимальна орієнтація" – суб'єктивно-об'єктивний рівень. Особа має стійкі, жанрово-стилістичні уявлення, оволоділа системою музично-естетичних цінностей за допомогою розвиненого естетичного почуття й інтелекту, глибоко усвідомлює ціннісні аспекти, багатство художньо-образного змісту музичного мистецтва і об'єктивно ставиться до його вартісної оцінки, активно-творчого засвоєння.

За результатами аналізу специфіки і структури ціннісних орієнтацій студентів розроблено технологію розвитку цього феномену їхньої духовної культури, що виявляється у такій послідовності: 1) формування естетичної свідомості (від почуттів до ідеалів) як форми ціннісних орієнтацій індивіда; 2) виховання естетичних здібностей і здатності до художньо-образного мислення, сприйняття й оцінки музичних явищ як діяльно-творчої сутності суб'єкта; 3) розвиток естетичних смаків, установок особи на цінності музичної культури.

Структура професіоналізму музиканта-педагога складається з трьох основних компонентів: проектувально-конструктивного, професійно-процесуального, контрольного-коригуючого. Кожен з цих компонентів вміщує декілька змістових елементів. Перший компонент професіоналізму діяльності педагога-музиканта – проектувально-конструктивний – відображає прогнозування процесу і результату навчально-виконавської діяльності учня на основі обґрунтування й вибору засобів і форм роботи музиканта-педагога, проектування перебігу цієї роботи, передбачення можливих педагогічних ситуацій, ускладнень, а також можливих варіантів їх подолання. Проектувально-конструктивний компонент реалізується на основі визначення художньо-педагогічної мети, яка носить подвійний характер виконання музичного твору. Зміст цього компоненту полягає у вмінні прогнозувати художньо-педагогічний процес на основі діагностики педагогічної ситуації та особистості учня. Основні показники сформованості професіоналізму музиканта-педагога щодо цього критерію: уміння надати студенту повну та глибоку виконавсько-педагогічну характеристику; уміння підібрати відповідний репертуар та аргументувати свій вибір; уміння передбачити виконавські та психологічні проблеми в майбутньому перебігу роботи; уміння співвідносити всі педагогічні дії з конкретними проявами особистості студента.

До професійно-процесуального компоненту діяльності педагога-музиканта ми відносимо організацію знань та умінь педагога. В перебігу роботи особливого значення набуває здатність педагога орієнтуватися в нотному тексті як основному джерелі інформації. Тому важливу роль

відіграють як інтелектуальні, так і емоційно-ціннісні орієнтири педагога, котрий покликаний забезпечити педагогічну допомогу у здійсненні навчально-виконавського процесу та його удосконаленню, а також творчу самореалізацію особистості учня через активізацію його особистісного цілепокладання та прищеплення навичок самостійної роботи над творами.

Професійно-процесуальний компонент професіоналізму педагога-музиканта втілюється у цілісному ансамблі професійних дій діагностувального, розвивального, навчального і творчого характеру. Змістовим наповненням цього компонента є уміння педагога забезпечити успішний процес взаємодії між ним та учнем на основі вивчення певних музичних творів. Критерієм сформованості професіоналізму музиканта щодо цього компонента є здатність до здійснення експрес-аналізу навчально-виконавської діяльності студента.

Зміст контрольного-коригуючого компонента діяльності музиканта-педагога також складають декілька елементів. Першим є елемент оцінки результатів навчально-виконавської діяльності студента, тобто виконання музичного твору, а також порівняння їх з прогнозованими. Другим змістовим елементом є надання сумарної критичної оцінки діяльності педагога-музиканта та учня в перебігу художньо-педагогічного процесу. Оскільки було зазначено, що особистісне ціле покладання учня є основою цього успішної виконавської діяльності, а метою – активізація процесів самореалізації учня в межах навчально-виконавської діяльності, то логічно зафіксувати ступінь досягнення цієї мети. Цей – елемент дозволяє проаналізувати ступінь самореалізації кожного з суб'єктів художньо-педагогічного процесу. Контрольно-коригуючий компонент надає структурі професіоналізму стрункості та завершеності, виконуючи функції порівняння та встановлюючи міру збігу чи розходження мети та її здійснення. На перший план виходить не процесуальний, а результативний аспект професіоналізму, тобто здобуття педагогом можливості рефлексивного осмислення та засвоєння досвіду. Результативний аспект дозволяє, з одного боку, оцінити взаємовідповідність мети та засобів її досягнення, з іншого – фіксує ступінь особистого професійного зростання. Тому критерієм професійного зростання є міра здатності оцінювати результати навчально-виконавської діяльності студентів на фоні оцінки загальної суми виконаних педагогом та студентом дій.

Більшість сучасних психологів і педагогів наголошують на необхідності створення в освітньому просторі таких умов на основі професійної самореалізації майбутнього спеціаліста, яка можлива лише за умови вільного вибору, власного рішення, творчого самопрояву (у науково обґрунтованому розумінні). Проблема професійного самовдосконалення та професійної самореалізації особистості знайшла своє відображення у

фундаментальних дослідженнях як психологів, так і педагогів. Зокрема, цій проблемі присвятили роботи Б. Ананьев, І. Бех, Л. Божович, Б. Ломов та інші.

Сучасні представники педагогічної науки, аналізуючи ціннісно-смыслову сутність професії вчителя-вихователя, підкреслюють, що три взаємозалежні компоненти: індивідуального, особистісного, суб'єктивного – є необхідним мінімумом для прояву себе у педагогічній діяльності [4]. Шляхом визначення рівня розвитку особистісно-суб'єктивного компонента власної професійної індивідуальності є глибокий самоаналіз професійної самосвідомості. Під таким кутом зору вчитель музики має сам собі дати відповіді на такі запитання: як я ставлюся до обраної професії; чи компетентна моя уява про соціальне призначення, вчителя музики; чи відповідають мої професійні цілі очікуваним від мене суб'єктами педагогічної взаємодії результатам моєї педагогічної діяльності; які мої здібності, уміння допомагають чи заважають досягти успіху в професійній діяльності; яким чином я можу зробити ціннісний внесок у розвиток особистості учня та які для цього засоби мені необхідні; коли я в останнє виявляв творчу ініціативу. Ці та інші запитання допоможуть учителю музики здійснити рефлексивні акти, а отже, з'ясувати рівень розвитку професійної самосвідомості, педагогічного мислення; які є сутнісним підґрунтям визначення тих особистісно-діяльнісних ознак, які вимагають самовдосконалення.

Метою статті є формування професійної компетентності студентів у контексті якості професійної освіти та вимог самореалізації особистості в сучасному українському суспільстві.

Сьогодні теорія і практика художнього виховання до числа першочергових відносить дослідження умов самореалізації особистості. Підготовка вчителя має враховувати необхідність створення умов для виявлення студентами власних музичних здібностей, творчого потенціалу професійно-педагогічних якостей. Кожен з нас прагне до самореалізації задля того, аби знайти себе в чомусь, проявити, а вже потім реалізувати та втілити у власну сутність, індивідуальність та неповторність.

Успішність соціальної адаптації залежить не тільки від наявності знань, умінь, навичок, а й від того, наскільки зрілою є його особистість, наскільки він усвідомлює власні якості, здібності, потреби, наскільки є спроможним використовувати сильні сторони свого "я" і справлятися зі своїми недоліками.

Яким чином спонукати майбутніх вчителів до самореалізації? Один з шляхів – опосередковане стимулювання через створення професійної мотивації. Спрямуванню навчального процесу на мету підготовки студентів – досягненню музично-педагогічного професіоналізму, – сприяє

забезпечення внутрішнього психологічного змісту навчального процесу. Опосередкований вплив через створення професійної мотивації щільно змикається з набуттям майбутніми вчителями соціально-професійного досвіду. В умовах музично-педагогічного навчання – це залучення студентів до реальних форм спілкування з дітьми.

Активність студентів у процесі самовиховання та самореалізації досягається за таких умов:

- по-перше, наявності ціннісних життєвих орієнтирів, спрямованості особистості на активне і самостійне засвоєння знань, умінь і навичок професійної діяльності;

- по-друге, ціннісного ставлення до інших особистостей, сприймання їх як самих себе;

- по-третє, розвитку комунікативного зв'язку між студентами та викладачами;

- по-четверте прагнення до самопізнання, самоосвіти, самовдосконалення та самореалізації.

У Великому тлумачному словнику дається таке визначення поняття самореалізації: “Самореалізація – реалізація свого творчого людського потенціалу” [1]. За В. Демиденко, самореалізація – це своєрідне за власною ініціативою втілення людиною своїх творчих можливостей у житті [3]. На думку О. Газмана, самореалізація особистості – це розкриття людської природи. Основним структурним компонентом саморозвитку, є постановка мети, оволодіння способами її досягнення та реалізація задуманого.

В. Демиденко, аналізуючи питання розвитку та становлення самореалізації виділяє такі етапи: 1) усвідомлення людиною своєї сутності, своїх потенційних можливостей, прав та обов'язків, мотивів усвідомлення свого Я; 2) визначення життєвої мети та програми дій її досягнення; 3) побудова моделі діяльності; 4) діяльність та самооцінка; 5) порівняльна характеристика самооцінки та оцінка діяльності і свого статусу; 6) формулювання висновків про перспективи свого Я; 7) внесення коректив.

Зміст підготовки майбутніх вчителів музики повинен бути спрямований на формування у студентів таких компонентів самореалізації:

- самовизначення – вироблення своєї позиції у житті, світогляду, розуміння суспільних процесів, уміння поставити завдання і відповідно діяти;

- самореалізація – утвердження себе як особистості, розвиток творчих здібностей (наукових, художніх, технічних);

- самореабілітація – наявність можливостей захистити себе культурними засобами у несприятливому оточенні, відстояти свою позицію, встановити злагоду.

Саморозвиток і самореалізація активно сприяють самоосвіті, а саме,

необхідність удосконалення навчально-виховного процесу зумовлює потребу у майбутніх викладачів “постійно розширювати і поглиблювати професійні знання, уміння, навички, широко використовувати у практиці досягнення психолого-педагогічних і суміжних мистецьких предметів, передового досвіду” [6]. Отже, засобами професійної самореалізації вчителя музики виступають:

- педагогічна майстерність (яка виражається у високому рівні його самовіддачі, індивідуальному внеску у розвиток особистості учня);
- педагогічна творчість (виявами її є особистісно-орієнтовані авторські педагогічні технології);
- професійна культура як універсальний засіб і спосіб виявлення власної творчої індивідуальності педагога).

У процесі побудови своїх педагогічних технологій майбутній вчитель музики повинен знати, що будь-яка педагогічна технологія може стати особистісно-орієнтованою, якщо ґрунтується на таких засадах, як співтворчість, діяльнісно-творчий характер, індивідуально-творчий підхід.

Успішність професійної самореалізації педагога-музиканта забезпечується побудовою педагогічного процесу на засадах діалогової взаємодії. Однією з необхідних якостей вчителя музики в цьому аспекті є ділова емпатія, яка виявляється в умінні встановити партнерські взаємини з учнями, колегами, батьками.

У зв'язку з тим, що самореалізація є результатом і водночас джерелом самопізнання. Майбутньому вчителю музики треба з'ясувати рівень розвитку своїх вмінь, виявити своє професійне “Я” і всіляко удосконалювати універсальні засоби і способи професійної самореалізації. Успішність професійної самореалізації залежить; від гармонійного поєднання цілей саморозвитку всіх суб'єктів педагогічної взаємодії. Суттєвим елементом в цьому процесі виступає творча спрямованість, яка реалізується у прагненні до професійного самовдосконалення, самостійності та ініціативи. Нажаль, більшість студентів під професійним самовдосконаленням розуміють удосконалення тільки спеціально-предметних здібностей, знань та умінь (музично-виконавську техніку інструменталіста, вокаліста, диригента тощо) залишають осторонь професійно-педагогічні здібності, знання, уміння.

Обмеження професійної підготовки тільки моделюванням майбутньої практичної діяльності не може сьогодні задовольнити педагогіку вищої школи. Моделювання – необхідний, проте далеко не достатній підхід до підготовки педагога-музиканта. Професіоналізація без залучення студентів до практичної роботи в реальних умовах виявляється обмеженою, звуженою, а в ряді випадків і дезорієнтуючою.

Наприклад, вчорашній випускник вибудовує модель бесіди про музику, виходячи з абстрактних, а часом застарілих уявлень про естетичні потреби

школярів. У результаті зустріч з реальною аудиторією, із запитами сучасної учнівської молоді виявляється невдалою. Забезпечення студентам можливості реального спілкування з дітьми виявляється дійовим стимулом до розкриття їх творчого потенціалу. Практична діяльність в реальних обставинах під час навчання у вузі виступає фактором опосередкованого спонукання майбутніх фахівців до творчого саморозкриття, самореалізації.

Концепція особистісного підходу в освіті створює умови для цілісного прояву, розвитку та самореалізації особистості. У цьому процесі центральна роль належить вчителю, який усвідомлює необхідність такого підходу до студента та використовує його в своїй діяльності. Завданнями практичної підготовки вчителя музики до особистісно-орієнтованого навчання є наступні: розвиток потреб студентів у спілкуванні з музикою; розвиток музичних здібностей і вмінь усвідомленої творчої виконавської діяльності; розкриття особистості студента у процесі навчання музики.

Головним у процесі підготовки майбутнього вчителя музики є не формування окремих умінь, навичок, блоків загальних та спеціальних знань, а засвоєння основних технологій педагогічного процесу. Осмислений аналіз педагогічних та соціальних ситуацій.

Метою управління навчально-професійною діяльністю є перетворення об'єкту названої діяльності в її суб'єкт, а як так, то й участь в ній студента на рівні самоуправління. Перед викладачем стоїть завдання вибору оптимального "дозування". Педагогічного впливу, дотримання при цьому співвідношення: чим більша міра прямого управління, тим нижче рівень самостійності роботи студента, чим менша міра такого впливу, тим активніше й самостійніше буде його діяльність. Цілком зрозуміло, що студент стає суб'єктом управління своєї діяльності не відразу. Адже особистість розвивається в умовах спільної співпраці спочатку при керівній ролі викладача, потім – в умовах рівноправного управління, і тільки після цього – у режимі самоуправління.

Формування особистості пов'язане із триединою основою цілі виховання – вихованням інтелектуальної, емоційної та вольової. Однак провідною в самовиховному процесі є вольова сфера, яка забезпечує саморегуляцію внутрішнього світу людини відповідно до навколишньої дійсності. Саме прояв вольових зусиль пов'язаний з пошуком та відстоюванням власної позиції щодо вибору майбутньої професії. Здійснюючи виховний вплив на особистість, педагогам слід враховувати не тільки рівень розвитку волі вихованців, а й їх темперамент. Тільки за цих умов виховна робота і організація самовиховання дадуть максимальний ефект. П. Чайковський писав: "Весь секрет у тому, що я працюю щоденно й акуратно. Щодо цього я маю залізну волю над собою, і коли немає особливої наснаги до занять, то завжди вмію змусити себе перебороти

несхильність і захопитися”.

Надаючи допомогу у процесі самопізнання, слід запропонувати студентам вважати позитивними лише ті якості, які виявляються постійно, в усіх видах діяльності і за будь-яких умов, навіть несприятливих, і, відповідно, негативними лише ті риси, які виявляючись в поведінці, постійно викликають гостру критику оточуючих, їхнє незадоволення, нетерпимість і водночас пробуджують сумління.

Діяльними показниками усвідомленої цілеспрямованої об'єктивації професійного потенціалу вчителя музики є вміння:

– створювати систему гуманістичного ціле покладання, де гармонійно поєднується власні цілі щодо професійного самовдосконалення вчителя музики, цілі стосовно особистісного розвитку студента, творчого вдосконалення змісту музичного виховання школярів;

– виявляти творчу ініціативу і нести відповідальність за наслідки її реалізації в навчально-виховному процесі;

– працювати зі змістом музичного виховання, надаючи йому особистісно-сміслової спрямованості;

– доцільно використовувати елементи власної педагогічної техніки;

– аналізувати та оцінювати стан розвитку власного професійного потенціалу, визначати спрямовану стратегію професійного самовдосконалення.

Отже, професіоналізм музиканта-педагога можна визначити як індивідуально-особистісне утворення, котре є здатністю само реалізуватися в процесі музично-педагогічної діяльності та передбачає високу продуктивність праці, включеної в загальну життєдіяльність людини.

Одним з головних завдань професійно-педагогічної підготовки студентів є розвиток у них зацікавленості й потреби в постійному самовихованні та самовдосконаленні, як необхідної якості педагога, що зумовлює подальше становлення їх як професіоналів, спроможних до проектування і реалізації, корекції та розвитку власної діяльності. Необхідним для успішного професійного розвитку педагога є аналіз власної професійної діяльності, постійне професійне самовдосконалення й усвідомлення того, що від його фахової майстерності залежить майбутнє його вихованців.

Отже, цілісне поєднання педагогічних і музично-виконавських аспектів професійного самовдосконалення, спрямованого на гармонійний розвиток суб'єктів педагогічної взаємодії сприятимуть ефективному використанню індивідуально-професійного потенціалу вчителя музики.

Використана література:

1. Бондаревская Е. В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность / Е. В. Бондаревская // Педагогика. – 1990. – № 3. – С. 37-43.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь ВТФ “Перун”, 2002. – С. 31-36.
3. Демиденко В. К. Самореалізація : сутність, становлення, розвиток / М. Ф. Головатий // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 2 (43). – С. 31-36.
4. Зязюн І. А. Культуротворча функція виховання студентів педагогічного вузу / І. А. Зязюн // Вища педагогічна освіта : наук. метод. зб. – Вип. 17. – Полтава, 1994. – С. 66-72.
5. Карафінка М. Н. Виконавська школа вищих учбових закладів України / М. Н. Карафінка, Н. В. Попова. – К. : Музична Україна, 1990. – С. 22 -25.
6. Кузьмин Н. И. Украинская школа музыкального мастерства / Н. И. Кузьмин. – К. : Наукова думка, 1968. – С. 15-18.
7. Смансер А. П. Педагогічні умови самореалізації майбутнього спеціаліста у процесі навчання / А. П. Смансер // Педагогіка вищої і середньої школи : зб. наук.пр. – Кривий Ріг, 2004. – № 8. – С. 53-59.

References :

1. Bondarevskaya Ye. V. Pedagogicheskaya kultura kak obshchestvennaya i lichnaya tsennost / Ye. V. Bondarevskaya // Pedagogika. – 1990. – № 3. – S. 37-43.
2. Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / uklad. i holov. red. V. T. Busel. – K. : Irpin VTF “Perun”, 2002. – S. 31-36.
3. Demydenko V. K. Samorealizatsiia : sutnist, stanovlennia, rozvytok / M. F. Holovatyi // Pedagogika i psykholohiia. – 2004. – № 2 (43). – S. 31-36.
4. Ziaziun I. A. Kulturotvorcha funktsiia vykhovannia studentiv pedagogichnoho vuzu / I. A. Ziaziun // Vyshcha pedagogichna osvita : nauk. metod. zb. – Vyp. 17. – Poltava, 1994. – S. 66-72.
5. Karafinka M. N. Vykonavska shkola vyshchikh uchbovykh zakladiv Ukrainy / M. N. Karafinka, N. V. Popova. – K. : Muzychna Ukraina, 1990. – S. 22-25.
6. Kuzmin N. I. Ukrainskaya shkola muzykalnogo masterstva / N. I. Kuzmin. – K. : Naukova dumka, 1968. – S. 15-18.
7. Smanser A. P. Pedagogichni umovy samorealizatsii maibutnoho spetsialista u protsesi navchannia / A. P. Smanser // Pedagogika vyshchoi i serednoi shkoly : zb. nauk.pr. – Kryvyi Rih, 2004. – № 8. – S. 53-59.

ЭКОНОМОВА О. С. Профессиональная самореализация личности в рамках музыкально-педагогической подготовки.

В статье рассмотрена проблема самореализации личности педагога-музыканта в современном учебно-воспитательном процессе. Очерчены пути профессионального самосовершенствования важных его качеств. Осуществлен анализ факторов, способствующих профессионально-творческой самореализации преподавателя в условиях лично-ориентированного воспитания. Выяснено определения понятий профессиональной самоорганизации и компетентности личности. Раскрыта взаимозависимость особенностей процесса профессиональной подготовки будущих учителей музыки и наличия у них умений профессиональной самоорганизации. Раскрывается сущность и значение педагогизации учебного процессу как весомого фактора формирования творческой личности будущего учителя.

Ключевые слова: самореализация, музыкальное обучение, лично-смысловая направленность, профессиональное самосовершенствование, компетентность, компетентностный подход в образовании.

ECONOMOVA O. S. Professional self-identity within framework music-pedagogical training.

The article deals with the problem of the teacher's personality and self-realization in modern educational process. It was described different ways of professional self realization and gave a taste of teacher's greality. The factors contributing to professional and creative self-realization in a personally-oriented education are analyzed in the article. Clarified the definitions of professional competence and self-identity. Revealed the interdependence of the features of the process of training

future music teachers, and whether they have the professional skills of self-organization. The essence and significance pedagogization of educational process as a significant factor in the formation of the creative personality of the future teachers.

Keywords: realization, professional self realization, musical education, competence, competence approach in education.

УДК 316.3:316.752

Кавун О. В., Мартіросян О. І.

МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА РОЗРОБКА ШЛЯХІВ ПОБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ЯК ОСНОВИ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

На основі історико-політологічних джерел та історичних фактів у статті проаналізовані шляхи і можливості побудови громадянської держави в Україні, як гарантії основи демократичних цінностей. Аналізуючи дефініції і визначення дослідників різних історичних періодів, автори прийшли до висновку, що у соціальній філософії “громадянське суспільство” перегукується з поняттям “відкритого суспільства”, яке стверджує демократичні основи, законодавчу базу та правові інститути. Автори наголошують, що результатом побудови в Україні громадянської держави має стати вільна міжособистісна взаємодія усіх членів людської спільноти, свобода людей та згуртована українська нація, як частина загально цивілізаційного світу.

Ключові слова: громадянське суспільство, демократичні цінності, національна свідомість, інформаційний простір; ціннісні орієнтації.

Становлення в Україні громадянського суспільства може вважатися однією з основних проблем в процесі українського державотворення. В умовах формування нової соціальної структури, ця ідея, дедалі, набуває все більшої актуальності в контексті орієнтації нашої держави на європейські загальноцивілізаційні цінності у XXI ст.

Суспільно-історичною основою і освітньою орієнтацією теоретичної побудови громадянського суспільства в Україні виступають такі навчальні дисципліни, як: соціологія, філософія, політологія, естетика, педагогіка, правознавство, історія, релігієзнавство, економіка, культурологія.

Філософ і реформатор Солон, який найпершим заклав основи демократії доводив, що “демократія – це насамперед відповідальність усіх громадян за стан справ у державі”.

Першими дослідниками ідей феномену громадянського суспільства були такі вчені: Г. Гегель, Т. Гоббс, Й. Фіхте, Дж. Локк, Ш.-Л. Монтеск'є, К. Маркс, М. Вольтер, Б. Барбер, Ч. Тейлор, Дж. Кін, Н. Розенблум, Е. Геллнер, Т. Парсон, Дж. Александер, І. Кант, Ж.-Ж. Руссо, А. Фергюсон, Д. Юм.